

вплив на фізичне здоров'я людини та її соціально-адаптивні навички. З цього витікає окреме цікаве питання щодо конкретизації й оптимізації виявлених аспектів, але це виходить за рамки наших роздумів та потребує комплексного міждисциплінарного вивчення.

Список використаних джерел

1. Визначення поняття «коронавірус». Електронний режим : https://uk.wikipedia.org/wiki/Коронавірусна_хвороба_2019

Рогожа М. М., д-р філос. наук, професор,
професор кафедри етики, естетики та культурології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМА СПРАВЕДЛИВОСТІ В КОНТЕКСТІ РОЗМИСЛІВ ПРО ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Буремність сучасності в чималій мірі зумовлюється пандемією, що шириться нашою планетою вже другий рік. Вона змінює традиційні способи і ритми життя людства. Освіта взагалі й вища освіта зокрема належать до галузей, де ці зміни відбулися швидко і, як видно вже сьогодні, безповоротно.

Отже, метою даної розвідки є дослідження ціннісного аспекту онлайн-навчання підчас пандемії. Зокрема, йтиметься про цінність справедливості.

Потрібно зазначити, що сама специфіка онлайн-навчання задає особливості етичних проблем – вони породжені технічними чинниками. Їх можна виокремити у три групи.

По-перше, це відсутність безперебійного інтернет-покриття характерна для більшості території країни за винятком столиці і ряду великих міст. Онлайн заняття вимагають саме безперервного інтернет-сполучення. У містечках і селах, де покриття ширококутового швидкісного інтернету відсутнє, а мобільний інтернет-зв'язок нестабільний, якість мобільного інтернету не дозволяє повноцінно брати участь в онлайн-заняттях. Але це проблема якості наявного зв'язку. Для значної частини нашої країни проблемою є сама наявність зв'язку.

По-друге, в онлайн навчанні великого значення набувають умови навчання – спокійне місце, де викладач і студенти можуть повноцінно віддаватися навчальному процесу. У приватних розмовах студенти неодноразово говорили, що не вмикають відеокамеру тому, що знаходяться у приміщенні не самі. З цієї ж причини вони не беруть участь в обговореннях. Але виникає питання про можливість сприймати і засвоювати

матеріал в таких умовах. У докарантинному світі ми навіть не замислювалися, що ця висхідна умова – спокій навчального процесу – стане для чималої кількості людей недосяжною розкішшю. Житлові умови часто не дають можливості сконцентруватися на сприйнятті матеріалу на онлайн заняттях. Ніколи раніше не передбачалося, що учасники освітнього процесу в якості умови повинні мати повноцінне робоче місце не в аудиторії /бібліотеці/ читальному залі, а вдома, де їм не будуть заважати/ відволікати від онлайн навчання сторонні до цього процесу люди – батьки, молодші брати і сестри, сусіди по кімнаті тощо. Весною і влітку студенти намагалися долучатися до занять на відкритому повітрі, де немає сторонніх подразників.

По-третє, проблему становить доступність гаджетів. Матеріальний стан населення сьогодні такий, що не у всіх студентів на момент введення карантину був персональний гаджет, який би вони не ділили з іншими членами родини. Більшість студентів використовують під час навчання мобільні телефони. Однак з телефону значно ускладнюється сприйняття презентацій і використання дошки, і не всі завдання можна якісно виконати на ньому. Утруднений доступ до ноутбуків та персональних комп'ютерів позбавляє можливості студентів якісно виконувати завдання.

В етичному дискурсі окреслені проблеми прямо стосуються соціальної справедливості, як вона була сформульована Дж. Ролзом. Зокрема, йдеться про його другий принцип справедливості, що вказує: «Соціальні й економічні нерівності мають бути влаштовані так, щоб: (а) від них можна було розумно очікувати переваг для всіх, і (б) доступ до посад був би відкритим для всіх» [1, с. 66]. Інколи ці два пункти другого принципу розглядають як два окремі принципи, де принцип 2 (а) називають «принципом розрізнення», а 2 (б) – «чесною рівністю можливостей».

У контексті розглядуваної тут проблематики, принцип 2 (а) важливіший як умова можливості принципу 2 (б). За Ролзом, розподіл обмежених ресурсів має бути влаштований так, щоб позитивно впливати на найнедоленіших. «Соціальні і економічні нерівності мають бути влаштовані так, щоб вони були до найбільшої очікуваної вигоди найменш успішних» [1, с. 84]. Принцип 2 (б) вимагає такого облаштування суспільного життя, за якого всі могли би мати можливості розвивати свої таланти і здібності, чесно досягати різних соціальних позицій, зокрема й тих, що пов'язані з більшим багатством чи владою.

Усякі порухи щодо справедливості можна починати із забезпечення висхідної чесної рівності можливостей, яка задається, зокрема, системою освіти. Як вказує М. В. Коста, для Дж. Ролза важливо, що заклади освіти можуть і повинні відігравати важливу роль у врівноваженні відмінностей, до певної міри зменшуючи нерівність можливостей. «Кожен громадянин повинен мати однакові юридичні права для того, щоб отримати бажану роботу, посаду у владі, а також освіту і навчання, необхідні для того, щоб посісти таку роботу і посади» [2, с. 244]. Окреслені вище три групи

технічних проблем (1–3) в контексті дистанційного навчання унеможливають чесну рівність можливостей здобувачів освіти. Відсутність якісного інтернет-зв'язку, гаджетів і умов навчання як перепони для отримання знань у період дистанційного навчання, виводять на по-новому представлену цифрову нерівність, над подоланням якої працювала ООН ще п'ятнадцять років тому. Якщо раніше йшлося про доступ до інтернету і наявність гаджетів взагалі, то сьогодні ці вимоги очевидно підвищено. Але проблема залишається і є очевидною несправедливістю – особи з низьким соціально-економічним статусом мають менше шансів отримати доступ до високошвидкісного інтернету, персональних гаджетів, на яких можна виконувати всі завдання навчального процесу у комфортному для навчання середовищі, у власній кімнаті, на облаштованому робочому місці.

Несправедливістю є відсутність покращень у найнужденніших (принцип 2 (а)). Коментуючи Дж. Ролза, В. Кімліка вказує, що «для індивіда чесно мати нерівний розподіл соціальних благ, якщо ці нерівності зароблені і заслужені індивідом, тобто коли вони є продуктом дій і вибору індивіда. Але несправедливо для індивідів бути знедоленими чи привілейованими через довільні і незаслужені відмінності у соціальних обставинах» [3, с. 58]. Це твердження Кімліки явно характеризує становище, в якому опинилася частина студентів під час дистанційного навчання у карантин COVID 19.

Кр. Лорі, коментуючи ролзівський принцип чесної рівності можливостей (принцип 2 (б)) з огляду на свободу доступу до посад (принципу 2 (а)), зазначає, що змагання за кар'єри починається з періоду навчання, тому можливості, які дає освіта, Лорі називає «професійними свободами». «Чесна рівність можливостей має на меті упевнити, що цінність професійних свобод не залежить від таких факторів, як гендер, раса, багатство батьків тощо» [4, с. 171–172].

Слід зазначити, що всі ці три групи технічних проблем (1–3) характерні для всіх учасників освітнього процесу – вони спіткають не лише студентів, а й викладачів. У випадку з викладачами незабезпечені «професійні свободи» заважають професійній і часто особистісній самореалізації їх як фахівців. Утруднений доступ до гаджетів, якісного інтернет-сполучення, відсутність вдома обладнаного місця для роботи ускладнює роботу викладача, не дозволяє йому повною мірою професійно самореалізуватися, що звісно відбивається на якості навчального процесу. Але у цій соціальній проблемі є ще один гендерний, вимір.

На багатьох освітніх програмах університету переважну більшість викладачів становлять жінки, у яких під час карантину ускладнилися побутові обставини. Власні малолітні діти, які також навчаються дистанційно, хатня робота, яка в багатьох родинах лежить на жінці і яку вона виконує, постійно знаходячись вдома – це рутинна приватного життя, яка стає умовою можливості віддаленої праці. Діти, кухня і гаджети з онлайн-сполученням – це побут як реальність, в якій опинилася велика кількість викладачів-жінок під час карантину. І це по-новому гостро ставить питання про гендерну справедливість.

Список використаних джерел

1. Ролз Дж. Теория справедливости / Дж. Ролз ; [пер. с англ. В.В. Целищева]. Изд. 2-е. – М. : Издательство ЛКИ, 2010. – 536 с.
2. Costa M.V. The Indeterminacy of Rawls's Principles for Gender Justice / M.V. Costa// John Rawls. Debating the Major Questions / Ed. By J. Mandle, S. Roberts-Cadyeds. – Oxford University Press, 2020. – P. 237–248.
3. Kymlicka W. Contemporary Political Philosophy. An Introduction / W. Kymlicka. 2nd edition. – Oxford University Press, 2002. – 497 p.
4. Lowry Ch. Sen's Capability Critique / Ch. Lowry// John Rawls. Debating the Major Questions / Ed. By J. Mandle, S. Roberts-Cadyeds. – Oxford University Press, 2020. – P. 170–182.

Юр Т. М., студентка,
Київський національний
торговельно-економічний
університет

Литвин Н. М., канд. іст. наук, доцент,
Київський національний
торговельно-економічний
університет

HR-ВИКЛИКИ В НОВІТНІХ СОЦІАЛЬНИХ РЕАЛІЯХ

У реаліях сьогодення пандемія має значний вплив на різні світові процеси. Сучасні реалії життя вже є зовсім не такими, якими були ще рік тому. Насамперед під удар потрапили процеси, які передбачали живе спілкування між людьми. У першу чергу, пандемія стала викликом саме для професії HR: вона не тільки змінила багато планів, але й радикально пере структурувала ринок праці. Компанії на ринку праці розділилися на дві групи: перша група тимчасово заморозила процеси підбору персоналу, у той час як друга група продовжила активно наймати співробітників, адаптувалася та автоматизувалася. Також для другої групи пандемія надала можливості для розвитку: онлайн курси для підвищення кваліфікації або ж активне навчання тим навичкам, що дають змогу працювати дистанційно, а саме project-management, web-розробка, дизайн і т.д.

Компанія Zakaz.ua використала час на карантині для автоматизації багатьох процесів. У них був повністю змінений процес рекрутингу: підбір співробітників у них проходив виключно в онлайн-форматі. Завдяки цьому вони позбулися зайвих формальностей та змогли забезпечити безпеку всім учасникам співбесід. Для масового підбору вони використовували